

บทที่ 1 บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยเป็นรัฐชาติที่มีความสำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก จากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ (ชัยพร เขียนพาณิชย์, 2555 : 17-20) จากที่ตั้งบนคาบสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Peninsula) ปลายสุดด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเอเชียหรือยูเรเชีย (Eurasia) ที่ขนาบด้วยอนุทวีป อินเดีย ด้านตะวันตก และจีน ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยภาคพื้นสมุทรและภาคพื้นทวีป ภาคพื้นสมุทรติดต่อกับมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกที่มีทะเลอันดามันเป็นส่วนสำคัญ กับมหาสมุทรแปซิฟิกด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนสำคัญ ภาคพื้นทวีปประกอบด้วยคาบสมุทรย่อยอีกสองคาบสมุทรคือคาบสมุทรอินโดจีน (Indochina Peninsula) ที่เป็นประเทศไทยส่วนใหญ่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม และคาบสมุทรมาลายู (Malay Peninsula) ที่ประกอบด้วยประเทศไทยบริเวณภาคใต้ มาเลเซีย สิงคโปร์ เป็นส่วนใหญ่ จากโซเมีย (Zomia) คือที่ราบสูงทิเบตที่ต่อเนื่องมาเป็นเทือกเขาและที่ราบสูงแนวยาวสู่บริเวณตอนบนของคาบสมุทรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางทางบกกระหว่างรัฐภายนอกกับรัฐภายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะเดียวกันย่อมก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม เป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างชนเผ่าที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ภาคใต้ของจีน ภาคตะวันออกของพม่า และภาคตะวันตกของลาว ช่องแคบมะละกา (Strait of Malacca) นับเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญเพราะเรือขนส่งสินค้ากว่าหนึ่งในสามและเรือขนส่งน้ำมันกว่าหนึ่งในสองของโลกเดินทางผ่านช่องแคบมะละกา ภูมิศาสตร์ของประเทศไทยมีจุดอ่อนหลายส่วนนับตั้งแต่การมีพรมแดนที่ขาดความชัดเจนเพราะส่วนใหญ่ยังไม่มี การปักปันเขตแดน ความไม่เป็นธรรมจากสนธิสัญญาการแบ่งเขตที่แม่น้ำโขง การมีเขตพื้นที่ทางทะเลที่ทับซ้อนกับประเทศเพื่อนบ้าน การที่อ่าวไทยเป็นทะเลภายในและมีความลึกไม่มาก ทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับการรุกรานทางทะเลหลายครั้งในอดีต ที่สำคัญสองครั้ง คือ วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 จากการปิดอ่าวไทยของเรือรบฝรั่งเศสทำให้สูญเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงใน พ.ศ. 2437 และการยกพลขึ้นบกที่ชายฝั่งภาคใต้ของประเทศไทยของทหารญี่ปุ่นในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 แต่การที่ประเทศไทยเป็นใจกลาง (heartland) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพราะตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีนและมาลายู ทำให้ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ของประเทศนับเป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ให้กับประเทศอย่างยิ่ง

ความคิดเพื่อปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจมาจากการที่ประเทศไทยตั้งอยู่บนภาคพื้นทวีป บริเวณภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคพื้นสมุทรบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยที่มีความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์หากเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านเพราะมีชายแดนประชิดกับเพื่อนบ้านจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ มีจังหวัดที่ติดกับเพื่อนบ้านจำนวน 36 จังหวัดหรือคิดเป็นพรมแดนกว่าหนึ่งในสามของทั้งหมด ติดทะเล

จำนวน 26 จังหวัด และด้วยสภาพภูมิประเทศทำให้มีทั้งที่เป็นชายฝั่งทะเลและห่างจากทะเลเล็กน้อย เพราะภาคเหนือบริเวณจังหวัดตากห่างจากทะเลด้านมะละแหม่ง พม่า กว่าแปดสิบกิโลเมตร ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือห่างจากอ่าวตังเกี๋ยและทะเลจีนใต้ เวียดนาม ประมาณหนึ่งร้อยกิโลเมตร การกวาดต้อนผู้คน และความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านนับเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนจำนวนมากอพยพมาประเทศไทย ทั้งญวน ลาว เขมร ไทลื้อ ไทจีน ไทพวน ชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวเขา หรืออื่นใด เพราะเดินทางสะดวก ขณะที่ประเทศไทยห่างจากจีนกว่าหนึ่งร้อยกิโลเมตร การปลูกฝังให้ประชาชนมองประเทศไทยเป็นประเทศภาคพื้นทวีปทำให้ละเลยความสำคัญของทะเล ขณะที่ภาคใต้เป็นภาคพื้นสมุทรที่มีความได้เปรียบจากการติดทะเลทั้งสองด้าน คือ อ่าวไทยกับทะเลอันดามัน อ่าวไทย (Gulf of Thailand) หรืออ่าวสยาม (Gulf of Siam) ในอดีต เป็นอ่าวที่มีความลึกไม่เกินสองร้อยเมตร เป็นอ่าวตอนใน เหมาะแก่การทำประมงและการท่องเที่ยว และไม่อยู่บนเส้นทางหลักของการเดินเรือทางทะเล ขณะที่ทะเลอันดามันซึ่งประเทศไทยละเลย เป็นทะเลน้ำลึก และเหมาะแก่การทำประมงน้ำลึกและการขนส่งทางทะเลเพราะเป็นตำแหน่งเส้นทางเดินเรือทะเล ประเทศไทยนับเป็นประเทศเปิด (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554)

ด้วยปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศที่ตั้งใจกลางภาคพื้นทวีปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ล้วนแล้วแต่เป็นสมาชิกอาเซียน (Mainland ASEAN) ทำให้เอื้อประโยชน์ต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจมากกว่าประเทศสมาชิกภาคพื้นสมุทร (Maritime ASEAN) การประชิดกับพรมแดนเพื่อนบ้านย่อมนำมาสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ นับตั้งแต่การคมนาคมทั้งทางบกจากถนนและระบบราง ที่สำคัญ คือ รถไฟ ทางน้ำที่ก่อให้เกิดการขนส่งทางเรือที่สำคัญจากแม่น้ำโขง สาละวิน และเมย ทางอากาศที่เป็นศูนย์กลางการบินภูมิภาคเพื่อเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าตามแนวชายแดน และการพลังงาน ด้านการคมนาคม ทางบก ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางระเบียงเศรษฐกิจจากตะวันออกสู่ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) จากเหนือสู่ใต้ (North-South Economic Corridor : NSEC) และจากด้านใต้ (Southern Economic Corridor : SEC) ด้วยการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) จัดตั้งระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-region Economic Corridors : GMS Economic Corridors) เพื่อเชื่อมต่อเมืองสำคัญของประเทศลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย จีนตอนใต้ พม่า ไทย ลาว เวียดนาม และกัมพูชา เพื่อพัฒนาการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค การขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่เชื่อมโยงทางบกกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยระบบโลจิสติกส์ (logistics) ย่อมทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศเติบโตกว่าร้อยละ 7-8 ต่อปี มากกว่าที่เป็นอยู่ร้อยละ 4-5 ต่อปี

การคมนาคมทางน้ำ ด้วยที่ตั้งของภาคใต้ติดทะเลอันดามัน ประกอบกับ การพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังที่ขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศค้ำคืบและแออัดเนื่องจากเปิดใช้งานตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Project) นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ห้า (พ.ศ. 2525-2529) เป็นเวลากว่ายี่สิบปี ดังนั้น การแสวงหาพื้นที่เพื่อรองรับกับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์

ระเบียงเศรษฐกิจในอนาคต ทำให้ต้องหาพื้นที่เพื่อทำท่าเรือปากบารา จังหวัดสตูล ที่เสมือนเป็นปากทางเข้าสู่ช่องแคบมะละกาด้านทะเลอันดามัน นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาเป็นท่าเรือนานาชาติเพื่อเป็นฐานการผลิตและการส่งออกที่สำคัญของประเทศ เป็นทางเลือกที่สำคัญทางเลือกหนึ่ง โดยต้องวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) และผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม (Socio-economic Impact Assessment : SIA) อย่างเคร่งครัด เพื่อลดผลกระทบที่อาจเป็นปัญหาเหมือนที่ทำเรือแหลมฉบังเผชิญ เพราะรายได้หลักของจังหวัดสตูลที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งมาจากการท่องเที่ยว การพัฒนาการคมนาคมทางทะเล ทำให้ต้องพัฒนาการพาณิชย์นาวีที่ล้ำหลังเพื่อให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์มากที่สุด เช่นเดียวกับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard Project) และการขุดคอคอดกระที่ต้อบทเวนต้นทุนผลได้ผลเสียและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมเพื่อวางแผนสำหรับอนาคต ขณะที่การพัฒนาท่าเรือด้านอ่าวไทยควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นที่รองรับการขนส่งสินค้าทางทะเลจากทะเลหลวงด้านใต้ ทะเลจีนใต้ และมหาสมุทรแปซิฟิก

จากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีทำเลที่ตั้งและชัยภูมิที่เหมาะสมที่อำนวยความสะดวกทางการคมนาคมทางบกและทางน้ำ ดังนั้น หากพัฒนาระบบโลจิสติกส์ทั้งทางบกและทางทะเลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมเป็นประโยชน์กับประเทศเพื่อติดต่อเชื่อมโยงทางการค้าและการลงทุนที่เพิ่มปริมาณอย่างมากกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งยูนิอันของจีนตอนใต้ พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา ตะวันออกไกลทั้งจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และได้หวัน ยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ด้วยการเชื่อมโยงกับท่าเรือภายในประเทศทั้งที่คลองเตย แหลมฉบัง และปากบารา และภายนอกประเทศที่ทวาย มะละแหม่ง มะละกา สิงคโปร์ ไฮฟอง ดานัง และโฮจิมินห์ ที่ทำให้ไทยเป็นประเทศการค้า (Trading Nation) เพื่อยกระดับการพัฒนาให้สูงกว่าการเป็นประเทศอุตสาหกรรม (Industry Nation) เพื่อเป็นสิงคโปร์สำหรับภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต (ปริติยาร เทวกุล, 2555 : 122-123)

ตัวอย่างที่สำคัญ คือ การวางตำแหน่งของเมือง ประเทศ ภูมิภาค ให้โดดเด่น ความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์ทำให้ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าการ นายกเทศมนตรี มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นจากการกำหนดยุทธศาสตร์พื้นที่ที่รับผิดชอบ ที่สำคัญ คือ ลีควนยูกับสิงคโปร์ คิม แด จุง กับการผลักดันให้เกาหลีใต้เป็นประเทศชั้นนำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปอ ซี ไล กับการผลักดันให้เมืองต้าเหลียน เมืองท่ากลายเป็นเมืองที่โดดเด่นด้านอุตสาหกรรมหนัก เครื่องบิน ซอฟต์แวร์ แหล่งลงทุนธุรกิจภายนอกประเทศ (Business Process Outsourcing) ของจีนที่มาจากญี่ปุ่น จากการผสมผสานแนวคิดการแบ่งเขตอุตสาหกรรม (Industry Cluster) กับภูมิศาสตร์ (Geographical Cluster) ทำให้เกิดการดึงดูดการค้าและการลงทุนที่นำไปสู่ความมั่งคั่ง ที่สำคัญประกอบด้วย

(1) การพัฒนาสู่ความเป็นเมืองระดับโลก (Global City) ที่มีแบ่งเป็นเมืองระดับโลก ภูมิภาค อนุภูมิภาค และเมืองข้ามชาติ (Transnational Cities) ความสำคัญของเมืองที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนเมืองให้กลายเป็นเมืองระดับโลกแห่งใหม่ (New Global City) เพื่อประโยชน์ด้านการค้าและการลงทุน ทำให้ต้อง

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ด้วยการปรับเปลี่ยนให้เป็นเมืองด้านระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรม (Urban Cultural Economies) ทั้งซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ โอลิมปิกเกมส์ เอ็กซ์โป หรืออินโด มีการกำหนดค่าขวัญประจำเมือง กำหนดสถานะให้โดดเด่นเพื่อกำหนดทิศทางเมือง เช่น โอซากาเป็นสวรรค์แห่งการกีฬา (Sports Paradise) ซิดนีย์เป็นเมืองหลวงแห่งวัฒนธรรม (Cultural Capital) สิงคโปร์เป็นเมืองหลวงแห่งการท่องเที่ยว (Tourism Capital of Asia) เป็นต้น ประเทศไทยสามารถดำเนินการที่เมืองหลายเมือง ที่สำคัญ คือ กรุงเทพฯ เชียงราย เชียงใหม่ พิษณุโลก นครสวรรค์ อุดรธานี ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา หาดใหญ่ ขอนแก่น นครราชสีมา อุตรดิตถ์ อุบลราชธานี เช่น เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนา ภูเก็ตเป็นสวรรค์การท่องเที่ยวริมฝั่งอันดามัน เป็นต้น เพื่อให้เมืองเหล่านี้มีความโดดเด่นเฉพาะด้าน

(2) การถือกำเนิดของรัฐภูมิภาค (Region-States) เป็นความสำคัญของเมืองที่มีขอบเขตของประเทศหลายประเทศ เป็นระดับภูมิภาค จากจุดเด่นของเมืองสู่ภูมิภาคอื่นทั่วโลก เช่น โตเกียว ปารีส และมิลาน จะมีชื่อเสียงด้านแฟชั่น ของเอสลีเซที่ปารีส ถนนบอนด์ที่ลอนดอน ฟิฟเวนิสที่นิวยอร์ก ฮาราจูกุที่ญี่ปุ่น ออร์ชาร์ดที่สิงคโปร์ เมียงดงที่โซล มีชื่อเสียงด้านแหล่งซื้อสินค้า (Shopping) หรือการจัดเป็นกลุ่มเมืองที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันเข้าด้วยกัน เช่น มณฑลเก๋แห่งของจีน ประกอบด้วย เหอหนาน หูหนาน ฟู่เจี้ยน กวางตุ้ง เจียงซี เสฉวน กุ้ยโจว ยูนนาน จ้วงกวางสี เชื่อมต่อกับฮ่องกง และมาเก๊า ด้วยการดึงจุดเด่นแต่ละด้านของแต่ละมณฑล ออกมาสร้างความร่วมมือด้านการพัฒนา และมีแนวโน้มเชื่อมต่อกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจที่กว้างใหญ่ ประเทศไทยสามารถดำเนินการรูปแบบนี้ได้เช่นกันทั้งภายในประเทศ ที่สำคัญ คือ การกำหนดให้พัทยา ภูเก็ต สมุย เกาะพะงัน เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวทางทะเล เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง เป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมล้านนา และร่วมมือกับต่างประเทศ ที่สำคัญ คือ เชียงใหม่ ย่างกุ้ง หลวงพระบาง เชียงตุง เป็นเมืองแห่งวัฒนธรรม

(3) การวางเครือข่ายของระบบเศรษฐกิจของภูมิภาค (Network of Regional Economies) ที่เป็นการเชื่อมต่อระหว่างเมืองหรือประเทศด้วยเหมือนกัน เช่น อิสราเอลกับไต้หวันที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ นับตั้งแต่จัดตั้งประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองใกล้เคียงกัน จนทำให้ไต้หวันกลายเป็นศูนย์กลางการผลิตเทคโนโลยีสารสนเทศ ขณะที่อิสราเอลกลายเป็นศูนย์กลางด้านการวางระบบความปลอดภัยเครือข่าย ซอฟต์แวร์ ด้านโทรคมนาคม และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนสำคัญมาจากวิศวกรทั้งสองประเทศสำเร็จการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา นับเป็นทุนมนุษย์ที่เป็นผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยี (Technoentrepreneurs) มีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดความรู้ให้กับประเทศจนก่อให้เกิดเครือข่ายเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค ประเทศไทยสามารถดำเนินการพัฒนาเครือข่ายทั้งในประเทศ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศที่อุดรธานี สระบุรี และนครราชสีมา เป็นต้น หรือต่างประเทศ เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ ระหว่างกรุงเทพฯ และสมุทรปราการ กับนาโงยา เป็นต้น

(4) การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของภูมิภาค มิติแรก จากอุตสาหกรรมที่ผลิตทั้งหมดภายในขอบเขตจากกว้างสู่แคบที่เป็นตลาดเฉพาะเจาะจง (Niche Market) มิติที่สอง จากการดำเนินธุรกรรมของภูมิภาคที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหลากหลาย กับอำนาจการจัดการรวมศูนย์หรือกระจายตัว แล้วนำมากำหนดยุทธศาสตร์ กรุงเทพฯ เป็นเมืองที่มีความหลากหลาย แต่รัฐบาลของประเทศไทยกลับมีอำนาจการจัดการมากกว่ากรุงเทพมหานคร ทำให้เป็นปัญหาการบริหารและการจัดการภายใน

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสภาพพื้นที่ สภาพภูมิศาสตร์ และสภาพแวดล้อม ที่ประกอบด้วย ขนาดของรัฐที่ตั้งของรัฐ พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ รูปร่างของรัฐ ลักษณะภูมิประเทศ และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 นั้นเป็นอย่างไร

2. คำถามการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 มีคำถามหลักของการวิจัย คือ

(2.1) ปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นอย่างไร

จากคำถามการวิจัยนำไปสู่คำถามย่อยของการวิจัย ประกอบด้วย

(2.1.1) อะไรคือบริบทที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

(2.1.2) เนื้อหาสาระของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ประกอบด้วย (ก) ขนาดของรัฐ (ข) ที่ตั้งของรัฐ (ค) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (ง) รูปร่างของรัฐ (จ) ลักษณะภูมิประเทศ และ (ฉ) ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นอย่างไร

(2.1.3) ผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 บริบทที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

3.2 เนื้อหาสาระของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

3.3 ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

4. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยเรื่องปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งออกเป็นสามด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านเวลา และด้านพื้นที่

(ก) ด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหาการวิจัยเรื่องปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งเป็น (1) ขนาดของรัฐ (2) ที่ตั้งของรัฐ (3) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (4) รูปร่างของรัฐ (5) ลักษณะภูมิประเทศ และ (6) ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีต่อการค้า การลงทุน และการคมนาคม

(ข) ด้านเวลา

ด้านเวลา เป็นการวิจัยช่วงเวลานับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990 หรือ พ.ศ. 2533 ถึงกลางทศวรรษที่สองของคริสต์ศตวรรษที่ 21 ใน ค.ศ. 2015 หรือ พ.ศ. 2558

(ค) ด้านพื้นที่

ด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาประเทศไทย ที่ส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ การกระทำ การปฏิบัติการ หรืออื่นใด กับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศอื่น ภูมิภาค และโลก

5. กรอบการวิจัย

(ก) บริบทที่มีต่อปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ประกอบด้วย (1) บริบทภายนอก คือ การสิ้นสุดของความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ ความเปลี่ยนแปลงของรัฐ การถือกำเนิดของประชาคมอาเซียน ความร่วมมือกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค และ (2) บริบทภายใน คือ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในประเทศไทย

(ข) เนื้อหาสาระของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งเป็น ของ (1) ขนาดของรัฐ (2)

ที่ตั้งของรัฐ (3) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (4) รูปร่างของรัฐ (5) ลักษณะภูมิประเทศ และ (6) ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีรายละเอียด ดังนี้

(1) ขนาดของรัฐ (Size) เป็นขนาดที่คงที่แน่นอน ประกอบด้วยเนื้อที่ที่วัดมาเป็นตัวเลข มีความสำคัญและสัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่สำคัญ คือ อำนาจ ประชากร ประเทศไทยจัดเป็นประเทศขนาดใหญ่ (Large Size) มีพลเมืองปานกลาง ที่มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ

(2) ที่ตั้งของรัฐ (Location) เป็นทำเลหรือตำแหน่งแห่งที่ของประเทศไทย ประกอบด้วย ตำแหน่งที่ตั้งตามพิกัดภูมิศาสตร์ (Geographical Location) ตำแหน่งที่ตั้งสัมพัทธ์ (Relative Location) ตำแหน่งที่ตั้งที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน (Vicinal Location) ตำแหน่งกลาง (Central Location) และตำแหน่งที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Location) ที่มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจของประเทศไทย

(3) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (Boundary or International Boundary) เป็นอาณาบริเวณที่ติดต่อทางบกและทางทะเล แบ่งเป็น (3.1) เป็นพรมแดน (Boundary line) ที่เป็นอาณาบริเวณของรัฐที่แน่นอน มีเส้นแบ่งพรมแดน เป็นแนวกำหนดเขต เป็นเครื่องหมายปักปันเขตแดน หรือข้อตกลง หรือความตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามสนธิสัญญา เป็นดินแดนที่ติดต่อกันระหว่างประเทศสองประเทศ (3.2) เป็นเขตแดน (Frontier) บริเวณระหว่างพรมแดนของรัฐที่ห่างจากศูนย์กลาง ขาดการกำหนดที่แน่นอน และ (3.3) เป็นชายแดน (Border) เป็นบริเวณท้องถิ่นทุรกันดาร พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ แบ่งเป็นสามประเภท คือ พรมแดนทางบก ทางทะเล ทางอากาศ

(4) รูปร่างของรัฐ (Shape of State) เป็นรูปพรรณสัณฐานของรัฐ จากรูปร่างที่ขาดความกระชับรัดของประเทศไทย ที่มีความสัมพันธ์กับความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญ คือ ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ การบริหารและความทั่วถึงด้านการบริหารทางเศรษฐกิจ การกระจายประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง และความเป็นเอกภาพของประชากรจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทย

(5) ลักษณะภูมิประเทศ (Landforms) เป็นสภาพพื้นที่ จากองค์ประกอบ แม่น้ำลำคลอง ที่ราบ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม ภูเขา หรืออื่นใด ความหลากหลายทางภูมิประเทศ หรืออื่นใด ของประเทศไทย เป็นภูมิประเทศภายในของประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ จากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

(6) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) เป็นความอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดสรรทรัพยากร การเข้าถึงทรัพยากร หรืออื่นใด ที่นำไปสู่ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

(ค) ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 แบ่งเป็น (1) ผลกระทบทางการเมือง จากการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 หรือ พ.ศ. 2533 ถึงกลางทศวรรษที่สองของคริสต์ศตวรรษที่ 21 ใน ค.ศ. 2015 หรือ พ.ศ. 2558 และการกำหนดนโยบายสาธารณะ

และการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติภายหลังในอนาคต การต่างประเทศ การกระจายอำนาจ (2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการพัฒนา การค้า และการลงทุน ที่สำคัญ คือ การกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ การค้าชายแดน การลงทุนตามแนวชายแดนและประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาการคมนาคม (3) ผลกระทบทางสังคม ที่สำคัญ จากความเปลี่ยนแปลงที่เป็นการเติบโตของเมือง การเคลื่อนย้ายถิ่น การอพยพของแรงงานต่างด้าว

6. นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ภูมิรัฐศาสตร์ คือ ปัจจัย สำคัญ และผลกระทบทางภูมิศาสตร์ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพ ที่มีต่อการเมืองซึ่งสัมพันธ์กับอำนาจ ความขัดแย้ง และผลประโยชน์ ประกอบด้วย (1) ขนาดของรัฐ (2) ที่ตั้งของรัฐ (3) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (4) รูปร่างของรัฐ (5) ลักษณะภูมิประเทศ และ (6) ทรัพยากรธรรมชาติ จากที่เคยเน้นการเมืองและความมั่นคง เป็นเน้นเศรษฐกิจ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงบริบท เนื้อหาสาระ และผลกระทบ ของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ที่นำไปสู่การปรับตัวของประเทศไทย

7.2 ทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและรอบด้านที่นำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีของปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 จากข้อค้นพบเพื่อนำมากำหนดนโยบายสาธารณะ และการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

7.3 ผลงานการวิจัยเรื่องปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นการนำเสนอจาก (7.3.1) บริบทที่เป็นความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ หรืออื่นใด ระหว่างบริบทภายนอกและบริบทภายใน ที่มีผลต่อ (7.3.2) (ก) ขนาดของรัฐ (ข) ที่ตั้งของรัฐ (ค) พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ (ง) รูปร่างของรัฐ (จ) ลักษณะภูมิประเทศ และ (ฉ) ทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่ (7.3.3) ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงมีหลากหลายมิติ ที่สำคัญ คือ การกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990

7.4 ผลงานปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในเวทีการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นประโยชน์กับประชาชน กลุ่ม

หน่วยงาน องค์กร สถาบัน ที่เกี่ยวข้องด้านการค้า การลงทุน และการคมนาคม จากหน่วยงานภาครัฐ ที่สำคัญ คือ ที่สำคัญ คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักนายกรัฐมนตรี

